تورکیا و سوریا و کوردەکان .. خوێندنەوەی دیمەنێکی شێواو … لە عەرەبییەوە/ هاوکار ڕەفیق ڕەحمان

هەر لە دەستپێکی شۆڕشی سوریاوە، سەرزەمینی شام بووە مەیدانێکی مەزن، بۆ جەنگی بەوەکالەتی نێوان هێزە هەرێمیەکان، بە جۆرێك هەریەکەیان لە هەوڵداندا بوون بۆ وەگیرخستنی بەرژەوەندییەکانیان، لە ڕێگەی پاڵپشتی و هاریکاری دەستە و لایەنە ناکۆکەکان.

هەڵوێستی تورکیا لە بەرامبەر شۆڕشی سوریا لە سەرەتادا

هەر لەیەکەم ڕۆژەوە هەڵوێستی تورکیا ڕوونبووە بۆ شۆڕش و پاڵپشتی داخوازی و ویستی گەلی سوریا بووە، بۆ ڕزگاربوونیان لە زۆرداری و ستەمی تایفەگەری، کە سیمای ڕەفتاری ڕژێم بووە بۆ چەندان ساڵ.

تورکیا تەنیا بە داواکردنی ڕۆیشتنی ڕژێمی ئەسەدەوە نەوەستاوە، کە لە هەموو بۆنەیەکدا ئەم خواستەی دەخستەڕوو، بەڵکو زیاتر و فراوانتر لەمەش بە شێوەیەکی بەردەوام هەستاوە بە پێشکەشکردنی هەموو پاڵپشتیەکی ڕامیاریی و سەربازی بۆ یارمەتیدانی ئۆپۆزسیۆنی چەکدار و لایەنگرانی، بەمەبەستی بەرەنگاربوونەوەی سوپا و ڕژێمەکەی ئەسەد.

پەیوەندی تورکیا لەگەڵ ئیسلامی عەرەبەکان

تورکیا ئەو دەوڵەتەیە کە ئیسلامییە عەرەبەکان وەك دەوڵەتێکی خاوەن مەرجەعیەتی ئیسلامی پۆلێن دەکات، ئیخوانەکان وەك بەشێك لە ڕێکخراوێکی نێودەوڵەتی دادەنێت، بەم شێوەیە بۆ تورکیا ئاسایی و سروشتی بوو کە مەیلی بەلای پشتگیریکردنی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامیدا ڕۆیشت، وە ئەوە دەرکەوت لە پاڵپشتیکردنی بۆ سوپای ئازاد، کە ئیخوانموسلیمین زاڵبوون بە سەریدا و کۆنترۆڵیان کردبوو.

سەرەرای ئەو پشتگیرییە گەورەییەی (سوپای ئازاد) کە لە لایەن تورکیاوە دەکرا، بەڵام بە لاوازی مایەوە لە هێنانەدی سەرکەوتنێکی هەستپێکراو “بەرجەستە”، لە گۆڕەپانی سوریادا، لە کاتێکدا “داعش و بەرەی نوسرە”، بە زاڵدەستی و کۆنترۆڵکردنی گۆڕەپانەکە مانەوە، لەسەر ئەم دیمەن و پاڵپشتیەی ئۆپۆزسیۆنی چەکداری ئیسلامی” سوپای ئازاد” لە لایەن تورکیاوە، هێزە نێودەوڵەتیەکان ئەنقەرە، بە

پشتگیریکردنی ئەو دەستە و گروپە تۆمەتبار دەکەن.

11-11-2016 ڕۆژێکی ئاسایی نەبوو

بەرواری 11ئۆکتۆبەری 2015، ڕۆژێکی ئاسایی نەبوو لە مێژووی ململانێی سوریادا، چونکە لەم بەروارەدا هێزێکی تازە لە دایکبوو، کە توانی هەڵوێستی نێودەوڵەتی و بە تایبەتیش هەڵوێستی (تورکیا) لەمەڕ بارودۆخی سوریا بگۆڕێت.
کە ئەو ڕۆژەش بریتیبوو لە ڕاگەیاندن و دامەزراندنی “هێزەکانی سوریای دیموکرات”، کە باڵێکی سەربازییە بۆ نەتەوەی کورد، سەرەڕای ئەوەی چەندین پێکهاتەی جیاوازی وەك (سوری، عەرەب، سریانی و تورکمانی) لە هەناوی خۆیدا کۆدەکاتەوە.
قەبارە و توانای هێزەکانی سوریای دیموکرات
هێزەکانی سوریای دیموکرات لە ماوەی چەند مانگێکی کەمدا، زیاتر لە (27) لیوای سەربازی و باڵی چەکداری گرتەخۆی، ئەمەش ژمارەیەکی قورس و زەحمەت بوو بۆ هاوکێشەی سوریا، دوای ئەوەی چووە پاڵ هاوپەیمانێتی نێودەوڵەتی دژی داعش، ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکاش پاڵپشتیەکی گەورەی لێکرد، سەرباری ئەوەی سەربازە ڕۆژئاواییەکان بۆ شێوەیەکی تایبەت مەشقیان پێکردن، بەم چەشنە توانیان سەرکەوتنی گەورە بەدەستبهێنن لە ڕووبەڕووبوونەوەی تیرۆردا، هەر ئەمەش وایکرد سەرکەوتنی بەرچاو بەدەستبهێنیت، لە ڕزگارکردنی چەندین شاری سوریا لەژێر دەستی ڕێکخراوی داعش، کە دیاریترینیان (کۆبانێ “عین عرب” و منبج) بوون.

هەوڵەکانی تورکیا بۆ دژایەتی کردنی کوردانی سوریا

لە دوای زیادبوونی ڕۆڵ و پێگەی کورد لە سوریا و لە لایەکی تریشەوە بەردەوامی سەرکەوتنە سەربازییەکانی “هێزەکانی سوریای دیموکرات”، ترسی هێزە هەرێمیەکانی ورژاند لە سەروو هەمووشیانەوە تورکیا، هەر بۆیە تورکیا لە سەرەتاوە کەوتە تۆمەتبارکردنی کوردەکان، بە تایبەتی لە دوای ڕزگارکردنی منبیج، ڕایگەیاند کە کوردەکان هەوڵیانداوە واقیعێکی نوێی دیموگرافی بسەپێنن لەم شارەدا، بەم مەبەستەش بەزۆر دانیشتووە عەرەبەکانیان ناچار بە کۆچکردن کردووە، بەڵام سەرکردایەتی کوردی بەردەوام بێمەنەتی و بێتاوانی خۆی ڕادەگەیەنێت و ئامادەیی خۆیشی پیشانداوە بۆ قبوڵکردنی لیژنەی لێکۆڵینەوە لە تۆمەتەکان.
هەروەکو چۆن تورکیا هەوڵیداوە بۆ تەقاندنەوە و لەباربردنی ماڵی کوردی، لە ناوەوە پەیوەندیەکانی لەگەڵ (مەسعود بارزانی)پتەوکرد،

هەروەها کەوتە پشتگیریکردنی ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردی، دژ بە پارتی یەکێتی کوردستانی (PYD).

تورکیا و گەڕانەوە بۆ ئامێزی ڕووسیا

دوای کودەتا شکستخواردووەکەی تورکیا، ئەردۆگان کەسی نەدۆزیەوە کە هاوسۆزی بۆی هەبێت، بێجگە لە "ورچی ڕوسی- الدب الروسی" کە مەبەست لێی "پوتین"ە، لە هەمان کاتدا دەوڵەتە ئەوروپیەکان کەوتنە ئاراستەکردنی ڕەخنە و ئاگاردارکردنەوەی ئەردۆگان لە سیاسەتە تۆڵەسێنەکانی، بەرامبەر بە کودەتاچیەکان، ئەمەش دەزگاکانی ڕاگەیاندنی تورکیای هاندا بۆ ئاماژەدان و لێدواندان بە تێوەگلانی "واشنتۆن – ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا" و هێزە خۆرئاواییەکان بە پاڵپشتیکردنی کودەتا.
هەڵوێستی ڕوسیا بەرامبەر کوداتاکە، بەستەڵەکی نێوان ئەنقەرە و مۆسکۆی تواندەوە و یوو بە پاڵنەری ئەردۆگان بۆ ئەوەی خۆی ببینێتەوە لە ئامێزی "ورچی ڕووسی – پوتین"، کە ئەمەش بووە پشتگوێخستن و فەرامۆشکردنی هەموو ئەو ناکۆکی و هەڕەشە بەرامبەرییانە، کە نێوان هەر دوو وڵاتدا بوونی هەبوو، کە بە هۆی خستنەخوارەوەی فڕۆکەیەکی ڕووسی لە لایەن تورکیاوە لە سنوری سوریادا ڕوویدا.
نزیکبوونەوەی تورکیا و ڕوسیا کاریگەری گەورەی لە سەر دۆخی سوریا هەیە، بەوپێیەی مۆسکۆ بە یاریکەرێکی بەهێز دادەنرێت لە ڕووداوەکانی سوریادا، کە خاوەنی پەیوەندیی و دەستڕۆیشتوویە لە سەر ڕژێمی سوریا و ئۆپۆزسیۆن بە تەواوی ئاراستە جیاوازەکانیەوە.

کاریگەرییەکانی حەسەکە لەسەر گۆڕینی هەڵوێستی تورکیا

دوای چەند کاتژمێرێکی کەم لە کۆبوونەوەی پوتین لە گەڵ ئەردۆگان و ڕاگەیاندنی لوتکەی ڕووسی و تورکی وئێرانی، ڕووبەڕووبوونەوە لە شاری "حەسەکە" لە نێوان سوپای ڕژێم و هێزە کوردییەکان ڕوویدا، سەرەڕای هەبوونی ئەوەی وەسف دەکرێت بە " ئاشتی سارد" لە نێوان ئەو دوو لایەنە و ڕێکەوتنێکی ڕانەگەیەنراوی ڕژێمی سوریا بە ڕێگەپێدان بە دروستکردنی هەرێمێکی کوردی لە باکوری سوریا، بە شێوەی حوکمی زاتی (خۆبەڕێوەبەری لە ڕۆژئاوا).
ئەم ڕووبەڕووبوونەوانەی "حەسەکە" پاڵنەرێکبوون بۆ گۆڕانکاری لە هەڵوێستی تورکیا و ملکەچبوونی بۆ ڕووئیا و ستراتیژی ڕوسیا بۆ چارەسەرکردی قەیرانی سوریا، لەبەر ئەوە پشتگیری مانەوەی بەشار ئەسەدی کرد لە سەرۆکایەتی ڕژێمدا ، ئەمەش بە ڕوونی بەدیار کەوت

لە لێدوانەکانی "یەڵدریم - سەرۆك وەزیرانی تورکیا"، کە بۆ یەکەمجار وایدانا کە بەشار ئەسەد کێشە نیە و بەشێکە لە چارەسەر، کە ئەمەش پێچەوانەی ڕوئیای تورکیابوو لە کاتی بەرپابوونی شۆڕشی سوریا لە ساڵی (2011)دا.

بەم پێیە ڕژێمی تورکیا هەندێك لە ئەندامەکانی ئۆپۆزسیۆن و لایەنگرانی لە حەلەب کشاندەوە و گواستنیەوە بۆ شاری جرابلس لە سەر سنوری سوریا و تورکیا، وەك دەستپێکێك بۆ ڕزگاربوونیان لە (داعش).

سەرکەوتنی هێزە کوردییەکان و دەرکردنی ڕژێمی سوریا لە حەسەکە و کۆنترۆڵککردنەوەی، بووە هاندەرێك بۆ تورکیا بۆ دەستوەردان بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ لە باکوری سوریا و جوڵەپێکردنی پرۆسەیەکی سەربازی ئەوەی ناسرابە (قەلغانی فورات)، لە پێناو ڕووبەڕووبوونەوەی مەترسیەکانی داعش و ڕێکخستنەکانی چەکدارە کوردەکان، ئەوەی کە تورکیا بە ڕێکخستنی تیرۆریستی ناویان دەهێنێت، "بە پێی ڕاگەیاندراوێکی تورکیا".

تورکیا ناتوانێت دەستێوەردانی ڕاستەوخۆ بکات

بەدڵنیاییەوە تورکیا ناتوانێت هەڵبستێت بە هەنگاوی دەستوەردانی سەربازی زەمینی لە سوریا، بە بێ هەماهەنگی لەگەڵ ڕژێمی سوریا و بەرپرسانی فەرمی مۆسکۆ و تاران، مەبەست و تێڕوانینی دیمەشق بە ئیدانەکردنی ئەو هەنگاوەی تورکیا، تەنیا یەك لێکدانەوە لە خۆدەگرێت، کە ئەویش بریتیە لە ڕێکەوتنێکی ڕوون و ئاشکرا کە بۆ ئەو مەبەستە دەبێت لە نێوان هەردوو لایەنەکەدا بکرێت.

بەم پێیە دەستوەردانی سوپای تورکیا لە سوریادا، سەرکەشییەکی ناڕێکخراو وناپەسەندی ئەردۆگانە، کە ئەمەش دەرئەنجامێکی قورسە بۆ سوپای تورکیا، ئەمە لە کاتێکدا هەتا ئێستا شۆکی (15)ی تەمووزی بەسەرەوە ماوە.

کوردەکان و کاریگەرییان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و ناوچەکە

پێویستە ڕەچاوی ئەوە بکرێت کە کۆتایی پێهێنانی "پارتی یەکێتی کوردستانی - PYD" لە باکوری سوریادا، کارێکی ئەوەندە ئاسان نیە کە ئەردۆگان پێشبینی بۆ کردووە، ئەمە لە کاتێکدا دەوڵەتی تورکیا نزیکەی (30)ساڵە شکستیخواردووە لە کۆتایپێهێنانی "پارتی کرێکارانی کوردستان –PKK".

دەکرێت ئەو بیانوویەی تورکیا قبوڵکراوبیت، لە ترسی دەستڕۆیشتوویی کورد و خەونی دروستکردنی دەوڵەت بەڵام پرسیار ئەوەیە تورکیا چۆن پشتگیری "حکومی زاتی - خۆبەڕێوەبەری" کوردەکانی عێراق کرد و بەڵام دژ دەوەستێتەوە لەگەڵ ویستی کوردەکانی سوریا لە هێنانەدی

ئەم خەونەیاندا ؟!
لەو باوەڕەدام کە فکرەی کۆتاییپێهێنانی کوردەکان، لە بەدیهێنانی خەونەکەیاندا، وەك ئەوەی لە (سایکس بیکۆ)دا ڕوویدا قابیلی دووبارە بوونەوە نیە، ئەمە دوای ئەوەی کورد لەو بەندکدنە گەورەییەی هاتەدەرەوە و پەیبرد بە هێزی خۆی، هەروەها بووەخاوەنی دانپیانانی نێودەوڵەتی،، بەدەر لەوە یەکەمین هەنگاوی سەقامگیربوونی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، بە ندە بە دانپێدانانی مافی کورد بە پێی ستراتیژییەك کە ڕەچاوی سروشت و ناوچە و بارودۆخ و تایبەتمەندی و مافە مێژووییەکانی بکات.

نوسینی/ محسن عوچ اللە – گرنگیدان بە کاروباری جیهان و قەیرانەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و دۆسیەی کورد و ئیسلامی سیاسی و جیهادی.

سەرچاوە/ زەمانی تورکی
/http://www.zamanarabic.com/category/recent